

Nüzhet Bey (Ahmet Nüzhet SARAÇOĞLU) (1860- 1942)

1277/1860 yılında Mamuretülaziz vilayetine bağlı Çemişgezek Kasabası'nın Mescit Mahallesi'nde dünyaya geldi. Asıl ismi Ahmet Nüzhet'ti. Annesi Rahime Hanım, Babası eski Kuzican (Pülümür) Kaymakamı İsmail Hakkı Efendi idi. Babasının diğer kardeşleri de Çemişgezek genelinde oldukça geniş bir akrabalık zincirine sahip tanınmış bir aileydi. Nüzhet, Mahbut ve Nazife adında üç kardeşi daha vardı. İlk ve orta öğrenimini Çemişgezek Medresesinde tamamladı. Okul tahsili dışında kendini çok iyi yetiştirdi. Ahmet Nüzhet Efendi, Muhyittin-i Arabi'yi okuyup anlayabilecek ve hatta bu zatın tasavvufi görüşlerini manzumelere konu yapıp onları şiirleştirecek kadar iyi bir Arapçaya hâkimdi. Ayrıca Şeyh Sadi-i Şirazi'nin Gülistanı, Şirazlı Hafız'ın Divanı Tuhfe-i Vehbi'yi okuyacak kadar da Farsça bilgisi vardı. 23 yaşları civarında orta boylu, ela gözlü, bıyıklı, sakalsız ve buğday çehreli olarak tarif edilmişti. Devlet hizmetine 1878 yılında Çemişgezek Kazası tahrirat kaleminde memur olarak girdi. Ardından sırasıyla 1882 tarihinde Çarsancak Kazası Ağnam Sayımı Memuru, 13 Aralık 1887'de Dersim Mukavelat Muharriri yani günümüz deyimiyile noter olarak 13 Haziran 1880'de Kızılkilise, 13 Nisan 1892'de Çemişgezek ve Mazgirt nüfus memurluklarında görev yaptı. 3 Aralık 1900'den 4 Aralık 1901'e, 13 Temmuz 1902'den 4 Ocak 1903'e Ovacık Kaymakamlığına vekâlet etti. 20 Aralık 1909'da Vaskovan (Akçapınar), 21 Ağustos 1911'de Sin (Geyiksu), 6 Aralık 1911'de Muhundu (Darıkent) Nahiye Müdürü olarak görevlendirildi. 1912'de Bibol (Konacık) Nahiye Müdürlüğü yaptı. Nahiye'nin ilgası üzerine uzun süre açıkta kaldı. Daha sonra 4 Nisan 1918'de İringil Bucak Müdürlüğü'ne atandı. Bundan sonra Çemişgezek Kaymakam Vekilliği yaptı. Bu sırada Ankara'da ilk meclisin kurulacağı günlerde Mustafa Kemal Paşa'nın 3 defa arka arkaya gönderdiği telgraflarla meclis üyeliğine davet edildi. Türkiye Büyük Millet Meclisinin 1. dönemi için 24 Nisan 1920'de yapılan seçimde Ergani Milletvekili olarak 70 oyla, 1 Haziran 1920'de meclise katıldı.

Memleketin içinde bulunduğu durumdan dolayı pek çok kişi tarafından Milli Mücadele'nin kaybedileceği bu nedenle de Ankara'ya gitmemesi gerektiği söylene de bunlara aldırmış etmemiş "Ben bu dava uğruna yola çıktım geri dönemem. Ya zafer kazanır döneriz yahut ölüp kaybolup gideriz." diyerek yoluna devam etmişti. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 1. Dönem mebuslarından ve aynı zamanda İleri gazetesinin de sahibi olan Celal Nuri Bey, Ahmet Nüzhet Bey'i hayat

tarzı, kılık ve kıyafeti açısından “Şarkın Diyojen’i” olarak tanımlamış düşünce derinliğinden dolayı da “Şarkın Nietzsche’si” olarak değerlendirmişti. Benzer bir şekilde İshak Sunguroğlu “Harput Yollarında” adlı eserinin bir dipnotunda Ahmet Nüzhet Bey’i kısa boylu olarak tarif etmiş, cilt ve sakalının rengi ile de Avrupalılara benzetmişti. Zeki, yavaş, sessiz fakat güzel ve tatlı dille konuşan, hoş sohbet, derin bilgili bir kişiliği olması yanı sıra bazen Melami, Bektaşî ve Alevî olarak da nitelendirilmişti. Akidece nereye mensup olursa olsun bilgi yolunda büyük bir derya olduğunu da belirtmişti.

Ahmet Nüzhet Bey, yazdığı hicivlerle kısa zamanda insanların dikkatini çekmişti. Eşine, dostuna, valilere, kıtalara hicviye yazmakla meşhurdur. Devrin şairlerinden bir zatın kendisine hitaben yazdığı redifli bir şiirden sonra “Dede” unvanını kullanmaya başlamış ve zamanla da Nüzhet Dede olarak anılmıştı. Bu şiirden birkaç Mısra şöyleydi:

“.....et bize Himmet Dede

Kel kızın gıysisuna dil bağlayan

Aşık-ı avaredir Nüzhet Dede”

Meclis zabıt tutanaklarında meclise katılmadan önce yolda geçireceği müddetin mezuniyet sayılmasına dair telgrafı, Ergani Mebusu Nüzhet Bey’le arkadaşının Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey’e itimat beyan edilmesine dair önergesi, Ergani Mebusu Nusret Bey’e hastalığına binaen tahsilatını almak şartıyla 6 ay mezuniyet verilmesi hakkında divan-ı riyaset kararı kayıtları bulunmaktadır. Başkumandanlık Kanunu’nun 2. maddesi ile verilen yetkiye dayanılarak yapılan icraatın memlekette iyi neticeler vermemesi ve iktisadi olarak birçok şeyi feda ettiğimiz ordunun ihtiyaçlarının karşılanmamasına çare bulunamamıştı. Bir daha bu mahiyette vergiler koymaya gerek kalmamak üzere 15 milletvekili ile söz konusu maddedeki yetkinin yürürlükten kaldırılmasına dair kanun teklifinde bulundu. Yapılan oylamaya ise katılmadı. Mecliste irşad ve tasarı komisyonlarında çalıştı. 2. toplantı yılında İrşat Komisyonu’nun kâtipliğini yaptı.

Ergani 1923 yılında yani Milli Mücadele döneminde Maden’le birleşerek Ergani Madeni vilayeti olarak teşkilatlandırılmış ve bu adla anılmaya başlanmıştı. Birinci mecliste vekillerin düşünce ayrılıklarından doğacak olan Mustafa Kemal Paşa’nın liderliğindeki 1. grup ve Hüseyin Avni Ulaş’ın başını çektiği 2. grup meselelerinde bazı kaynaklar 2. Grupta yer aldığını söylerken bazılarınca da tarafsız kalmayı tercih ettiği ve gruplardan uzak durduğu belirtilmiştir.

Necmettin Sahir Sılan’ın 1921- 1923 yılları arasında İlk Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeleri ile yapmış olduğu ankette “Kazanılacak olan ulusal bağımsızlık savaşımızın bolluk getirici aynı zamanda bilgi ışığını taşıyıcı ve verimli olması neye bağlıdır?” sorusu Ahmet Nüzhet Bey’e de yöneltilmişti. Bu soruyu 27 Mart 1922’de özetle şu şekilde cevaplamıştı: Devletin ve ulusun kurtuluş ve mutluluğu için selamete eriştirici İslam ulusunun dinsel gelenekleri olan peygamber hadisleri kitabına ümmet oy birliği etmeliydi. Gökyüzünde yeryüzüne saplanmış olan Mızraklı İlmihal’in mızrağına yapışıp, bu dinin direği sayesinde birlikte çalışmalıydı. Düşmanlara karşı tek gönül tek vücut olarak kahramanca bir atılımla direnmek gerekliydi. İnanç dolu göğüslerini düşmanların çürük mermilerine karşı canını feda edercesine germeliydi. Ulusal bağımsızlık savaşımızın bugün de yarın da bolluk getirici ve verimli olabileceğine inanıyordu.

Milletvekilliği 1. Dönem sonunda sona erince memleketine döndü. 25 Eylül 1928’de memuriyetten emekliye ayrıldı. Özel yaşantısında Nüzhet Efendi iki evlilik yaptı. Birinci eşi Zeynep Hanım’dan, Azize, Hıfzı ve I. Dünya Savaşı’na katılıp geri dönmeyen Rafet adında 3 çocuğu olmuştu. İkinci evliliğini ise teyzesi Mine Hanım’ın kızı Süllebiye Hanım ile yapmış ve Nazir adını verdiği bir oğlu dünyaya gelmiş böylece dört çocuğu olmuştu. Çocukları Hıfzı’dan Nevin, Azize’den Münciye, Kadriye, Rauf, Hatime ve Nurettin, Nazir’den de Erhan, Yurdanur, İlhan ve Nüzhet adlı torunları

olduğu bilinmektedir.

Saraçoğlu soyadı ise dedesi Saraçzade İbrahim Efendi'den gelmekteydi. Kendi yazdığı özgeçmişinde dedesinin ismini Hafız Alizade Efendi olarak belirtmişti. Dedesinin saraçlık mesleği ile uğraştığı ve buna istinaden babasının da saraçlık yaptığı bilinmekteydi. Soyadı kanunu ile de "Saraçoğlu" soyadını almışlardı. 12 Aralık 1942'de öldü.

Hacer GÖL

KAYNAKÇA

BEŞTAŞ, İzzettin, "1. Mecliste Ergani Milletvekilleri ve Faaliyetleri", **Avrasya Sosyal Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, C 6, S. 5, 2019, ss. 99-125.

ÇOKER, Fahri, **Türk Parlamento Tarihi, Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem**, C 3, TBMM Yayınları, Ankara 1994.

Diyarbakır Ansiklopedisi, C 4, Yelkovan Yayınları, Ankara 2013, s.149.

GÜNDOĐDU, Cihangir, (Yay. Haz.) **İlk Meclis Anketi 1 Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyelerinin Gelecekte Bekledikleri**, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2004, s. 137.

SUNGUROĞLU, İshak, **Harput Yollarında**, C 3, Elazığ Kültür ve Tanıtma Vakfı Yayınları, İstanbul 1961.

TBMM Albümü 1920-1973, C 1, Ankara 1973.

TBMM Albümü 1920-2010, C 1, Ankara 2010.

TBMM Sicil Arşivi, Ahmet Nüzhet Bey Seçim Mazbatası, 142/1-1(https://cdn.tbmm.gov.tr/TbmmWeb/eYayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d01/SM_142_1_1.pdf erişim tarihi: 11.08.2023).

YEDEK, Şahin, " Milli Mücadele Dönemi Vilayeti Ergani Madeni (Vali ve Milletvekillerinin Çalışmaları)", **18. Türk Tarih Kurumu Kongresi**, Ankara 2018, ss. 673- 691.

YEDEK, Şahin, **1 Dönem Mebusu" Şarkın Diyojen'i Ahmet Nusret Saraçoğlu (Nüzhet Dede)** Manas Yayınevi, Ankara 2019.

21/11/2024 tarihinde

<https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/nuzhet-bey-ahmet-nuzhet-saracoglu-1860-1942/?pdf=6993> adresinden erişilmiştir